

वर्ष नववे : अंक ७ : जुलै २०२०

कॉकिलआ वार्ता

मुकं करोति वाचालं....

The soul would have no rainbow, had the eyes no tears

COCHLEA WARTA

Volume Nine : Issue 7 : July 2020

Total Pages : 16

Rs. 10/-

COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA

Online Theraphy

COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA

वर्ष नंवर०	कॉचिलआ वार्ता	अंक ७
संपादक	<u>अंतर्रंग</u>	
डॉ. अविनाश वाचासुंदर	Editorial	4
कार्यकारी संपादक	Mrs. Manasee Date	
सौ. मानसी दाते	लॉकडाऊन्या काळातील कार्यवाही	5
कार्यकारी मंडळ	सौ. रक्षा देशपांडे	
सौ. कविता खरे	मंचर सेंटर	7
श्री. प्रविण आगळे	खेड सेंटर	
मुद्रण	मंगल पाटील व अयोध्या शिंदे	
पॉजिटिव्ह एंटरप्रायझेस, ३९०/बी-१, जी-२, दत्तधाम अपार्टमेंट, फडके प्रकाशनाच्या समोर, नारायण पेठ, पुणे - ३०	वाय. सी. एम. सेंटर	8
सीमा प्रकाश कुलकर्णी		
लॉकडाऊन	गोकुळ निवंगुणे	9
गोकुळ निवंगुणे	नारायणगाव सेंटर	
मुख्यपृष्ठ व सजावट	National Ethical Guidelines for Biomedical and Health Research	10
सौ. मानसी दाते	Dr. Prashant Duraphe	
	Our Centers	13-14

Printed By	:	Dr. Avinash Madhav Wachasundar
Published By	:	Dr. Avinash Madhav Wachasundar
Owned By	:	Cochlea Pune for Hearing and Speech
Printed At	:	Positive Enterprises 390/B G-2, Dattadham Apts., Opp. Phadke Prakashan, Narayan Peth, Pune - 411030
Published At	:	Cochlea Pune for Hearing and Speech 161-A, Modibaug, Shivasagar Society, Near Mhasoba Gate, Shivajinagar, Pune 411016
Editor	:	Dr. Avinash Madhav Wachasundar

Editorial

Its been a long time since our last issue that is March 2020. But we are back now in a different format.

Actually at first everybody thought it was a matter of a few days. But as you all know it is not so. So Director Mrs Raksha Deshpande took a meeting and reorganised the complete protocol of teaching, therapy, teachers meetings, parents meetings, DECSE(HI) classes etc.

The students, teachers and parents all were satisfied as the lock down period was not a waste, rather it made the other relatives of the HI children aware of what happens in the school and how much pains the teachers take to make a child understand and speak every word. They were sending the videos of the classes to Raksha madam and weekly reporting was done. One will come to know about the same in this as well as the following issues of Cochlea Warta.

One can see the interaction of the teachers and students in the photographs in this issue. It was not an easy job. Sometimes there was no range, sometimes the child had gone to a remote village where there was no network, some times electricity failure and what not. Every teacher was allotted 4 children. The teachers intimated the parents one day ahead about the time and the lesson the teacher would take next day. The teacher kept all the items of the lesson ready in her /his own home and the parent of the HI child would do the same. At the appointed time both would interact on the video call and the child followed the teacher's instructions. If the child found it difficult on the mobile the teacher would explain to the mother and she would then get it done. Due to some problem if the teacher was late in contacting the child the children would ask the mother why is she not calling. There faces lit up when they saw their teacher on the screen. But in spite of all these difficulties the teachers and parents managed to co-ordinate and educate the children. Hats off to their integrity to teach.

This requires a lot of patience and all the teachers were successful in these video sessions. Every month the parents' meeting and teachers' meetings were conducted online. Hence everybody is in touch with each other even during the lockdown period.

Lets hope all goes well and all are united together again.

Mrs. Manasee Date

लॉकडाऊन्या काळातील कार्यवाही

नमस्कार,

मार्च ते जून महिन्यांच्या खंडानंतर जुलै महिन्यातील हाक कॉकिलआ पुणेचा अंक आपणासाठी आम्ही प्रकाशित करत आहोत. कोरोनाच्या ह्या महामारीमुळे बन्याच गोष्टींमध्ये अडथळे निर्माण झाले. बन्याच अडचणींना आपण सर्वांना सामोरे जावे लागले. या तीन महिन्यांच्या कालावधित लॉकडाऊनमुळे आपण सर्वजण घरात होतो. डिसेंबरमध्ये आपल्याला हे सर्व कोणी सांगितले असते. तर आपण त्या व्यक्तीस मूर्खात काढले असते. अशाप्रकारे आपण तीन महिने घरात राहू असे कोणालाही वाटले नव्हते. आपण ज्या कधी करूच शकणार नाही अशा वाटणाऱ्या खूप सांच्या गोष्टी आपण या तीन महिन्यांच्या कालावधीत केल्या. लॉकडाऊनमुळे आपल्याला जसा त्रास झाला तसाच खूप फायदाही झाला. त्यात सर्वात प्रथम पृथ्वीवरचे प्रदूषणच कमी झाले व परत एकदा पृथ्वीने तृप्ततेने श्वास घेतला असे जाणवले. माणूस नेहमीच आलेल्या संकटांना तोंड देतो. तसेच येणाऱ्या समस्येवर प्रत्येकाने आपआपल्या परीने मार्ग काढला. दैनंदिन जीवनातील आवश्यक वस्तू मिळवणे असो की मंगलकार्य असो, सगळ्यावर तोडगा मिळाला. त्यात आमच्या कर्णबधिर बालकांच्या शिक्षिका तरी कशा मागे राहतील.

मार्च महिन्यात लॉकडाऊन सुरु झाले. ते इतके अनपेक्षित होते की काही कळण्याच्या आत आता शाळा बंद असे शासनाचे आदेश आले. सगळ्या गोष्टींप्रमाणे स्वरनाद पुनर्वसन केंद्रही बंद झाले. प्रथम एक आठवडा तर काहीच सुचत नव्हते, काही अंदाजही येत नव्हता की हे सगळे किती दिवस चालणार आहे. एप्रिल महिना म्हणजे बालकांचे मूल्यमापन करण्याचा महिना. हा महिना आम्हा सगळ्यांसाठीच (शिक्षण क्षेत्रातील) खूपच महत्वाचा. पूर्ण वर्षभरातील मेहनत किती सफल झाली हे ह्या मूल्यमापनातून लक्षात येते. पण आता बालकेच नाहीत तर कसे करणार, हा मोठा प्रश्न समोर उभा ठाकला. सर्वसामान्य मुलांच्याप्रमाणे ह्या कर्णबधिर बालकांच्या बाबतीत विचार करून चालत नाही. त्यामुळे मला समजेना की आता काय करावे, हा सगळा विचार चालू असतांना मार्चच्या २७, २८ ता. पासून माझी मुलगी घरून तिच्या विद्यार्थ्यांना शिकवायला लागली होती. (ती इंजिनिअरिंगच्या मुलांना soft skill trainer म्हणून काम करते.) ती एकाच वेळी Go to meeting वरून ६० विद्यार्थ्यांना शिकवत होती. मी एक दोन दिवस हे सगळे बघत होते. त्यातून आपण आपल्या शिक्षकांशी ह्या अँपद्वारे बोलू शकतो असे लक्षात आले. मी तिच्या मागे लागून हे अँप माझ्या लॅपटॉपमध्ये डाऊन लोड केले. आता मी माझ्या सर्व शिक्षकांसोबत एकाच वेळेला सगळ्यांशी संवाद साधू शकत होते. त्यामुळे आता

COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA

बालकांच्या शिक्षणाविषयी चर्चा होऊ लागल्या. खूप पर्याय समोर येत होते पण मर्यादाही खूप होत्या. त्यानंतर whatsapp वर video call वर स्वतंत्रपणे शिकवणे हा पर्याय सर्वांना पसंत पडला. एप्रिल महिन्याच्या पहिल्या आठवड्यापासून प्रत्येक शिक्षिकांनी रोज दोन मुलांना शिकवायला सुरुवात केली. सुरुवात केली आणि त्यानंतर Network नाही, गावाला गेले, शेतात राहतात हे सगळे अडथळे यायला लागले, तशा शिक्षिका माझ्याकडे तक्रार करायला लागल्या. पण अडथळे येऊ देत पण तुम्ही प्रयत्न सोडू नका हे मी त्यांना निग्रहाने सांगत होते. हळूहळू शिक्षिका ह्या सगळ्याला सरावत होत्या. गेल्या तीन महिन्यातील खूप गोष्टी मी आपल्या कॉकिलआ वार्तात लिहिणार आहे. नवीन तंत्रज्ञानाशी जुळवून घेणे, पालकांना महत्त्व पटवून देणे, अडचणींवर मात करणे, छोट्या कर्णबधिर बालकांना शिक्षणात (online) सामावून घेणे ह्याच्या अनेक गमती जमती मी क्रमशः ह्या वार्तातून तुमच्यासमोर मांडणार आहे.

आता सर्व शिक्षिका ह्या online शिक्षण देत आहेत. शाळेतील वर्ग व त्या वर्गाच्या शिक्षिका व त्यांचा अभ्यासक्रम हे नियमित चालूझाले आहे.

लवकरच हे लॉकडाऊन संपून स्वरनाद मध्ये छोट्या कर्णबधिर बालकांचा चिवचिवाट सुरु होईल ही आशा करू या.

तुम्ही सर्वजण स्वतःला जपा व ह्या कोरोनाच्या संकटात ठाम पणे उभे राहू या.
धन्यवाद!

सौ. रक्षा देशपांडे

संचालिका, वाचा भाषा प्रशिक्षण केंद्र

Report of Online Therapy

April Online Therapy - 217

May Online Therapy - 651

June Online Therapy - 385

June Vacation from
1st June to 21st June 2020

मंचर सेंटर

स्वाती गंगादास मोरडे आणि अयोध्या शिंदे आम्ही दोघी मंचर सेंटरला आहोत. स्पीच थेरपीसाठी आमच्याकडे ६ मुले येतात.

आम्ही लॉकडाऊनच्या काळात आमच्याकडील मुलांची **online** थेरपी म्हणजेच **video call** करून थेरपी घेत होते. प्रथम ज्या मुलांची थेरपी घ्यायची आहे, त्यांच्या पालकांना फोन करून साहित्य घ्यायला सांगायचे.

उदा. जर मुलांना मला कडधान्य (मुग, चवळी, हरभरा, वाटाणा) शिकवायचे असेल तर त्या पालकांना थेरपीची वेळ देऊन ते साहित्य समोर ठेवायला सांगितले जात होते व त्यांच्या सारखे साहित्य मी पण त्या मुलांच्या ठरलेल्या वेळेत समोर घेऊन बसायचे. त्या मुलांना **video call** करून पालकांना आणि मुलाला एकत्र मोबाईल समोर असायला सांगायचे. मुलाला एक-एक वस्तू धान्य दाखवून ओळख करून घ्यायची व त्या धान्याचे नाव त्यांच्याकडून परत बोलून घ्यायचे व जर आपले बोलणे नीट समजत नसेल तर पालकांना सांगून ते शब्दांची वाचा दुरुस्त करून घ्यायची, त्यांनंतर पण पालकांना अडचण येत असेल तर त्यांना अभ्यास करा घ्यायचा हे समजावून सांगायचे.

आपण घेतलेला अभ्यास परत घेऊन त्या अभ्यासाचा **video** आम्हाला पाठवायला सांगत होते. अश्याप्रकारे लॉकडाऊनच्या काळात आम्ही आमच्या सेंटरच्या मुलांचा अभ्यास घेतला.

खेड सेंटर

खेड सेंटरच्या मुलांची थेरपी, अयोध्या शिंदे आणि मंगल पाटील आम्ही दोघी लॉकडाऊनच्या काळात **online video call** च्या साहाय्याने घेत आहोत.

आम्ही ज्या मुलांची थेरपी घ्यायची आहे त्या मुलांच्या पालकांना एक दिवस आध फोन करून, उद्या थेरपीमध्ये काय शिकवणार आहोत याची कल्पना देतो. यासाठी काय साहित्य लागणार आहे हे ही सांगतो. जे सहजासहजी साहित्य त्यांच्याकडे उपलब्ध असू शकेल असेच विषय निवडतो.

video call द्वारे शिकवताना आम्हाला व पालकानांही बन्याच अडचणी येतात. मुल समोर न बसणे (लक्ष न देणे) रेंज नसणे, आवाज ऐकू न येणे या सर्वांवर मात करत, संयम ठेवून, चिकाटीने हे काम करावे लागते. यात पालकांचीही खूप धावपळ होत असते. त्यांच्या सहकार्यनिच मुलांची थेरपी होवू शकते. पालकही खूप सहकार्य करतात.

लॉकडाऊनमुळे मुलांच्या अभ्यासावर परिणाम होवू नये म्हणून आम्ही हा पर्याय निवडला आहे. त्यामुळे मुले शिक्षणापासून वंचित न राहता, त्यांच्यात प्रगती होत आहे हे त्यांनी पाठवलेल्या **video** वरून कळते.

- मंगल पाटील व अयोध्या शिंदे

वाय. सी. एम. सेंटर

काळानुसार प्रत्येकाने बदलावे हेच खरे. सध्याच्या काळी हा इंटरनेटद्वारा फोन, कॉम्प्यूटर याचा वापर जास्त केला जातो. पण असे कधी वाटले नव्हते की आपणही ह्याचा वापर करू आणि कर्णबाधिर मुलांशी संवाद साधू.

कोरोना विषाणुचा प्रसार मार्चपासून सुरु झाला व सगळे व्यवहार बंद झाले. त्यामुळे थोडावेळ असे वाटले की सगळे जग थांबले. एक दार बंद झाले की दुसरे दार उघडते. थोडे दिवस गेल्यानंतर असे लक्षात आले की हे सगळे लवकर थांबणार नाही. शाळांना सुट्टी दिली गेली.

सौ. रक्षा मँडम नी सगळ्या शिक्षकांची ऑन लाईन मिटिंग घेतली. मँडम म्हणाल्या, हे सगळे लवकर थांबणार नाही. आपल्या मुलांचे नुकसान होत आहे. आता आपणही ऑन लाईन थेरपी घेऊ या. सुरुवातीला वाटले की, आपल्या मुलांना ऑनलाईन थेरपी कळेल का ?

आणि आमची ऑन लाईन थेरपीला सुरुवात झाली. वाय. सी. एम. सेंटरमध्ये थेरपीसाठी १२ मुले येत होती. १२ मुले, ३ शिक्षिका प्रत्येक शिक्षिकेकडे ४-४ मुले आम्ही ठरवून घेतली. पालकांना सुरुवातीला फोन करून सांगितले, आपणही आपल्या मुलांची ऑन लाईन थेरपी घेणार आहोत त्यांना ही आश्चर्य वाटले.

आम्ही आमची ऑन लाईन थेरपी सुरु केली. विद्यार्थ्यांच्या आईला आदल्या दिवशी फोन करून, दुसऱ्या दिवशी काय शिकवणार आहे त्यानुसार त्यांना साहित्य जमा करायला सांगत होतो.

मुले आईच्या शेजारी बसून ताई काय शिकवतात ते ऐकतात आणि अडचण आली तर आईच्या मदतीने मार्ग काढतात. जशी मुलांना सेंटरवर यायची ओढ असते त्याप्रमाणे ताईच्या फोन वाट बघत असतात.

माझा एक अनुभव मला इथे सांगायचा आहे. आम्ही मुलांना ठराविक वेळा दिल्या आहेत. त्याप्रमाणे आम्ही फोन करत असतो. एके दिवशी मला एका विद्यार्थ्याला फोन करायला थोडा वेळ झाला तर तो विद्यार्थी त्याच्या आईला म्हणाला, ताईने फोन केला नाही, ताई झोपली.

मुल आपल्या फोनची वाट बघतात हे पालकांकडून ऐकून बरे वाटते. लहान मुल (२ वर्षांची) थोडी त्रास देतात. एका ठिकाणी बसत नाहीत पण पालक त्यांना बसवतात. ताई एवढ्या लांब बसून आपल्याला शिकवतात याची उत्सुकता त्यांच्या चेहन्यावर दिसते.

आपण अशी प्रार्थना करू या कोरोना नावाचे संकट लवकर जाऊ दे व शाळा पूर्वीसारखी सुरु होऊ दे.

– सीमा प्रकाश कुलकर्णी

लॉकडाऊन

२२ मार्च २०२० पासून सुरु झालेले लॉकडाऊन कोरोनामुळे थांबायला तयार नाही. २२ मार्च व एप्रिल महिना मुलांचे खूपच नुकसान झाले. १५ एप्रिल या दिवशी मी रक्षा मॅडम सोबत तसेच स्वरनाद शाळेतील सर्व शिक्षकांसोबत मिटिंग अटेंड केली. त्यामध्ये मला समजले की आपण मुलांशी मोबाईलद्वारे बोलून शिकवू शकतो.

मुलांना शिकवण्यासारखे काहीच नव्हते तेव्हा मी दाते मॅडमच्या फार्म हाऊसवर जाऊन मुलांना प्रथम वेगवेगळ्या प्रकारची झाडे दाखवण्याचा एक लेसन घेतला. उदा. आंब्याचे झाड, पपईचे झाड, फणसाचे झाड, पेरुचे झाड, चिक्कूचे झाड इ. नंतर फळांचा सीजन असल्यामुळे आंबा, पपई, चिक्कू, पेरु अशी फळे मुलांना दाखवायला मिळाली. एक दिवस घरातील वस्तू शिकवल्या. टेबल, खुर्ची, टिव्ही, सोफा इ. एक दिवस झाडे लावणे हा कृतीपाठ शिकवला. सूप घेतले, माती काढली, रोपे लावली, पाणी घातले. एक दिवस पाऊस पडत असताना पावसाची कविता घेतली.

पाऊस आला. पाऊस आला टप टप टप.

छत्री उघडा, रेनकोट घाला, पट पट पट

नंतर मी एक फळा विकत घेतला व आठवड्याचा अभ्यासक्रम काढून त्याप्रमाणे अभ्यास घ्यायला सुरुवात केली. अशाप्रकारे मी अजूनही मुलांचा अभ्यास घेत आहे. जे मला दिसलं ते मुलांना दाखवण्याचा प्रयत्न करत आहे.

- गोकुळ निवंगुणे

नारायणगाव सेंटर

मी कु. पल्लवी नंदकुमार निघोट नारायणगाव सेंटरला काम करते. माझ्या सेंटरला स्पीच थेरपीसाठी ७ मुले आहेत.

मी लॉकडाऊनच्या काळात माझ्याकडील मुलांची online थेरपी म्हणजेच video call करून थेरपी घेत होते. प्रथम ज्या मुलांची थेरपी घ्यायची आहे, त्यांच्या पालकांना फोन करून साहित्य आणायला सांगायचे. उदा. जर मुलाला मला जेवणाची भांडी (ताट, वाटी, चमचा, ग्लास, पेला) शिकवायचे असेल तर त्या पालकांना थेरपीचा वेळ देऊन ते साहित्य समोर ठेवायला सांगितले जात होते व त्यांच्यासारखे साहित्य मी पण त्या मुलांच्या ठरलेल्या वेळेत समोर घेऊन बसायचे. त्या मुलांना video call करून पालकांना आणि मुलाला एकत्र मोबाईल समोर बसायला सांगायचे. मुलाला एक-एक वस्तू दाखवून त्याला वस्तूंची ओळख करून द्यायची व त्या वस्तूचे नाव त्यांच्याकडून परत बोलून घ्यायचे व जर आपले बोलणे नीट समजत नसेल तर पालकांना सांगून त्या शब्दांची वाचा दुरुस्त करून घ्यायची. त्यानंतर पण पालकांना अडचण येत असेल तर त्यांना अभ्यास कसा घ्यायचा हे समजावून सांगायचे. आपण घेतलेला अभ्यास परत घेऊन अभ्यासाचा video मला पाठवायला सांगते होते. अश्याप्रकारे लॉकडाऊनच्या काळात मी माझ्या सेंटरच्या मुलांचा अभ्यास घेतला.

**National Ethical Guidelines for Biomedical and Health
Research involving Human Participants issued by
Indian Council of Medical Research**

Article 4 – Responsible Conduct of Research

Indian Council of Medical Research, an apex body of Government of India has issued the revised ethical guidelines for conducting research involving human participants in 2017. We will cover the entire guidelines in the series of articles in subsequent Cochlea Warta for the benefit of all the stakeholders.

The value and benefits of research are dependent on the integrity of the researchers. Scientists have a significant social responsibility to prevent research misconduct and misuse of research. Responsible researchers abide by the standards prescribed by their professions, disciplines and institutions and also by relevant laws. All members of a research team are expected to maintain high standards and to uphold the fundamental values of research. The responsible conduct of research (RCR) involves the following major components: values; policies; planning and conducting research; reviewing and reporting research; and responsible authorship and publication. RCR is guided by shared values including honesty, accuracy, efficiency, fairness, objectivity, reliability, accountability, transparency, personal integrity, and knowledge of current best practices.

The scientist as a responsible member of society

Scientific research is vital to improving our understanding of various health related problems and their solutions. All research components depend on cooperation and shared expectations as part of inter-professional ethics. Unethical behavior in scientific research can destroy the public's trust in science and have a negative impact on the research team. Without trust between scientists and the public, or within research teams, meaningful research is compromised. Researchers should be aware that the resources of biomedical research are precious and to be used judiciously. Where ever possible they should also seek

opportunities to plan translation of research findings into public health outcomes.

Contemporary ethical issues in biomedical and health research

Emerging new areas of research give rise to new ethical issues. Among the contemporary issues recently under debate are the use of underprivileged and vulnerable groups as participants, post-trial access of research benefits to participants and their communities, research on emerging technologies, etc. Continuing education is necessary to keep researchers apprised of contemporary issues.

Sensitivity to societal and cultural impact of biomedical and health research

To understand the social and cultural impact of research, one must analyze how the health sector and general public engage with the results of biomedical and health research. It is essential that researchers bear this in mind while planning, conducting and evaluating research as it will improve public accountability and enhance public, private and political advocacy.

Mentoring

Mentoring is one of the primary means for one generation of scientists to pass on their knowledge, values and principles to succeeding generations. Mentors, through their experience, can guide researchers in ways above and beyond what can be gathered from reading textbooks. The relationship between mentors and trainees should enable trainees to become responsible researchers. A mentor should encourage decision making by the trainees and the trainee should take an active role in communicating her/his needs.

Source: ICMR National Ethical Guidelines, 2017

Dr. Prashant S. Duraphe,
Consultant, Clinical Research

COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA

Send a message

Photo by

COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA

१२ | कॉकिलआ वाता

Your generosity can make a deaf child speak

Your Contribution can be directly sent to :

"Cochlea Pune for Hearing and Speech"

FCRA Reg No. : 083930399
PAN No : AAATC 5056E
Bank : Bank of Maharashtra
Branch : Shivajinagar, Pune
A/C No : 60040230428
IFSC Code : MAHB 0001150
MICR Code : 411014041

GOA

• 'स्वरनाद', कर्णधिर बालकांची
पूर्व-प्राथमिक शाळा

अनघा, प्लॉट नं. १५, पीडीए कॉलनी,
परवरी, बार्डेश गोवा - ४०३५२९
फोन नं. : ९६२३७०९०२०

'Swaranaad' 'Preschool
for Hearing Impaired Children

Anagha, Plot No. 15, PDA Colony,
Parvari, Bardesh Goa - 403521
Ph No. : 9623701020

• श्री शारदा ग्रंथ प्रसारक संस्था

एफ ४, पहिला मजला, पै हाऊस सदन,
फोंडा, गोवा - ४०३४०९
फोन नं. : ९६२३७०९०२०

**Shree Sharada Grantha Prasarak
Sanstha**

F 4, First Floor, Pai House Sadan,
Fonda, Goa - 403401
Ph No. : 9623701020

• वाचा-भाषा प्रशिक्षण केंद्र
मार्गसनी - ता. वेल्हा

• वाचा-भाषा प्रशिक्षण केंद्र
ता. भोर

• वाचा-भाषा प्रशिक्षण केंद्र
डॉ. मनोहर डोळे फाऊंडेशन
नारायणगांव

• वाचा-भाषा प्रशिक्षण केंद्र
पहिला मजला, डॉ. तोडकर हॉस्पिटल
मंचर - ता. खेड

• वाचा-भाषा प्रशिक्षण केंद्र
डॉ. गांगुडे क्लिनिक,
अ/१/२ श्रुती अपार्टमेंट,
केळसकर नाका, ता. दापोली
जि. रत्नागिरी

Pune Phone no - 020-25519099

Email : cochlea_pune@yahoo.co.in

Our Centers

**कॉकिलआ पुणे फॉर
हिअरिंग अँण्ड स्पीच**
१६१-अ, मोदी बाग, गणेशखिंड रोड,
शिवसागर सोसायटी,
म्हसोबागेट जवळ, भारत पेट्रोलपंपाशेजारी,
शिवाजीनगर, पुणे - ४११ ०१६.
फोन नं: ०२०-२५५११०९९

वाचा-भाषा प्रशिक्षण केंद्र
मोरया मल्टीस्पेशलिटी हॉस्पिटल
पिंपरी चिंचवड लिंक रोड,
शेवटच्या पी. एम. टी. बसस्टॉप समोर
चिंचवडगांव, पुणे- ४११ ०३३.
फोन नं: ९८२२६७९८४०

वाचा-भाषा प्रशिक्षण केंद्र
एकात्मिक बाल विकास केंद्र
(जि.प. च्या संयुक्तिक विद्यमाने)
राजगुरुनगर, खेड

वाचा-भाषा प्रशिक्षण केंद्र
वाय.सी.एम. हॉस्पिटल
(पिंपरी चिंचवड पालिका च्या
संयुक्त विद्यमाने) पिंपरी

**COCHLEA PUNE FOR
HEARING & SPEECH**
161-A, Modi Baug,
Ganesh khind rd,
Shivsagar Society
Near Mhasoba Gate,
Near Bharat Petrol pump,
Shivajinagar,Pune-411016
Phone no-020-25519099

SPEECH THERAPY CENTRE
Moraya Multispeciality Hospital
Pimpri Chinchwad Link road
Opp.PMT last Bustop
Chinchwadgaon,
Pune-411033.
Phone no-9822671840

SPEECH THERAPY CENTRE
Integrated Child Development
Centre
(in collaboration with Z P Pune),
Rajgurunagar, KHED

SPEECH THERAPY CENTRE
YCM hospital
(in collaboration with Pimpri
Chinchwad Corporation)
PIMPRI

“SWARANAAD”

Multidimensional Disability Rehabilitation &

Comprehensive Development Center

for Hearing Impaired Children

Bindu Madhav Thakarey

Hospital, infront of Gosavi Wasti,
Paschimanagari, Happy Colony Road,

Kothrud, Pune 411038

Contact No : 8446020450

COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA

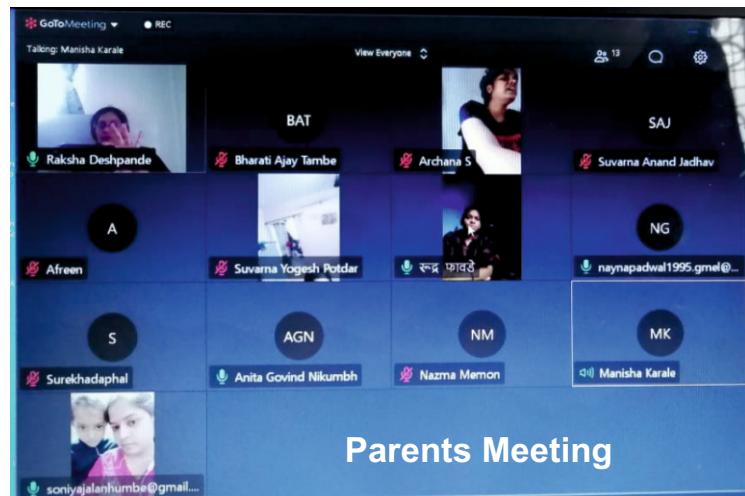
Online Lessons

COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA COCHLEA WARTA

Published and Posted on 10th July 2020
Posted at Model Colony PSO Pune 411016
on 10th of each month

RNI No : MAHBIL/2013/59067
SDM/PUNE/SR/21/2015
Postal Registered no : PCW/195/2017-2019

Address :

To,